

# ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

[κατὰ τὸν Jules Rochard].

Ὅποιον ἄρᾳ γε εἶνε τὸ αἷτιον, τὸ ἐξωθούν τόσους ἀνθρώπους πρὸς ἔξιν ἀπρεπῆ, δαπανηρὰν καὶ ἀνθυγιεινὴν; Διὰ τοὺς μὴ καπνίζοντας ἰδοὺ τῷ ὄντι ἐν πρόβλημα ἄλυτον. Δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐννοήσω, ἔλεγεν ἐσχάτως εἰς ἱατρός, καθηγητὴς τῆς ὑγιεινῆς, ὁποῖαν εὐτυχίαν εἶνε δυνατόν νὰ αἰσθάνεται κανεὶς μεταβάλλον τὸ στόμα του εἰς καπνοδόχον· ἄλλος δὲ τις ἱατρός διάσημος ὥριζε τὸ κάπνισμα ὡς «ἡδονὴν ἀγενῆ, καθ' ἣν βρωμίζεταιί τις, βρωμίζων συγχρόνως καὶ τοὺς ἄλλους».

Ἄν οἱ μὴ κάμνοντες χρῶσιν τοῦ καπνοῦ δὲν ἐννοῶσι τὸ θέλητρον, τὸ ὁποῖον ἐνέχει, τοῦτο βεβαίως οὐδεμιᾶς ἀπορίας ἄξιον. Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ καπνισταὶ οὐδεμίαν μᾶς δίδουσι περὶ αὐτοῦ μᾶλλον ἀποχρῶσαν ἐξηγήσιν. Πιστεύεται γενικῶς ὅτι ἀρχίζει κανεὶς τὸ κάπνισμα κατὰ μίμησιν καὶ τὸ ἐξακολουθεῖ καθ' ἔξιν, ὡς μίαν διασκέδασιν ἄπονον, ὡς ἐν ἱατρικόν εὐκόλον κατὰ τῆς ἀνίας. «Διὰ νάρκισον νὰ καπνίζῃ, ὅπως καὶ νὰ πίνη, παιδίον δεκαετραετὴς ἢ δεκαπενταετὴς—λέγει ὁ Δουμάς υἱός—δὲν ἀπαιτεῖται τίποτε περισσότερον ἀπὸ μίαν διέγερσιν ἐγκεφαλικὴν πρὸς τὴν νέαν ταύτην ἔξιν. Μιμεῖται ἀπλούστατα τοὺς μεγάλητέρους, τοὺς ὁποίους βλέπει μὲ τὴν πίπαν ἢ μὲ τὸ σιγάρον εἰς τὸ στόμα. Τὸ κάπνισμα εἶνε δι' αὐτὸ ἐν ἀπὸ τῶ ἐξωτερικὰ σημεία τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ μικρὸς δὲν βλέπει τὴν ὥραν νὰ ρθᾷσῃ καὶ τὸ εὐκολώτερον μέσον διὰ νὰ πιστεύσῃ ὁ ἴδιος ὅτι ἔγεινε πλέον ἄνδρας, νὰ κάμῃ δὲ ὥστε νὰ το πιστεύσουν καὶ οἱ ἄλλοι».

Πειστικὸν ὅσον καὶ εὐφυές. Δὲν ὑπάρχει καπνιστὴς μὴ ἀνευρίσκων εἰς τὰς ἀναμνήσεις του ἔχνος τοῦ αἰσθήματος τούτου. Πλὴν ἂν ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ διατρανώσῃ πρόωρον ἀνδρικότητα καὶ νὰ κάμῃ ὅτι κάμνουν οἱ μεγάλοι, ἐπέξηγεί παρὰ τῷ παιδίῳ τὰς πρώτας τόσας κοπιώδεις καὶ δυσχερεῖς ἀποπειράς, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὅμως ἐξηγήσιν διδὲι περὶ τοῦ ἀκαταμαχητοῦ ἀληθῶς θελήτρον, τὸ ὁποῖον ἐνέχει ἡ ἔξις ἀπαξ κτηθεῖσα, καὶ περὶ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς ἀποκτάται. Τὰ ἔθιμα, αἱ ὀρέξεις, οἱ συρροὶ μεταβάλλονται παρὰ τοῖς λαοῖς καὶ ὑποχωροῦσι πρὸ τῶν νέων, τὰ ὁποῖα παρέρχονται πάλιν, ἄφ' οὗ ἐμπνεύσωσι τὸν αὐτὸν κόρον· ἡ ἔξις ὅμως, τὸ πάθος τοῦ καπνοῦ προχωρεῖ μεθ' ὅλα τὰ ἐμπόδια. Δὲν παρῆλθον ἀκόμη τριακόσια ἔτη, ἄφ' ὅτου οἱ σύντροφοι τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου συνήντησαν Ἰνδοὺς τινας κρατοῦντας ἀνημμένους σωληνίσκους, τῶν ὁποίων ἐρρόφων μεθ' ἡδονῆς τὸν καπνόν, καὶ οἱ μιμηθέντες τοὺς ἀγρίους τούτους ὑπολογίζονται σήμερον εἰς ἑκατομμύρια καὶ καλύπτουσι τὸν κόσμον. Οἱ πρῶτοι τῆς νέας

ταύτης λατρείας ὁπαδοὶ κατίσχυσαν ἀναθεμάτων, διωγμῶν, τινὲς δ' ἐξ αὐτῶν καὶ βασάνων. Οἱ σημερινοὶ δὲν ἔχουσι μὲν νὰ ὑποφέρωσι τόσα, ἀριθμοῦνται ὅμως μεταξύ των πολλοί, οἱ ὁποῖοι προτιμῶσι νὰ ὑφίστανται μυρίας ἀθλιότητας καὶ νὰ ριψοκινδυνεύωσι τὴν ὑγίειαν των μᾶλλον, παρὰ νὰ συνετισθῶσι καὶ νὰ φήσωσιν ἀπαξ διὰ παντός ἔξιν τόσῳ δι' αὐτοὺς βλαβερὰν καὶ ἐν τούτοις εἶνε πολλάκις ἰσχυρὰς θελήσεως καὶ εὐφυίας ἄνθρωποι αὐτοὶ, μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγωσι! Πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸ πάθος αὐτὸ καὶ ἄλλο τι ἐκτὸς τῆς ἀπλῆς ἱκανοποιήσεως μηχανικῆς συνθεσίας. «Πρέπει—προσθέτει ὁ Δουμάς—νὰ ἔχῃ ἀκαταγώνιστα δελέατα ἡ ἰδιαιτέρα ἐκείνη μέθη, ἡ προκαλουμένη διὰ τοῦ καπνοῦ, ὥστε ἀνακάλυψις τόσον νέα καὶ τῆς ὁποίας ἐπίπονος εἶνε ἡ μύησις, νὰ ὑπερβῇ κατὰ τὴν ἐξάπλωσιν τόσῳ γρήγορα τὸν οἶνον, τὸν παλαιὸν ὅσον καὶ ὁ κόσμος».

Τὸ θελήτρον τῆς δηλητηριάσεως ταύτης δὲν εἶνε εὐεξηγητόν. Εἶνε ὡς τις κατεύνασις, λέγει ὁ Page· εἶνε νάρκη, καταστάσα πλέον διὰ τὸν ὁργανισμόν ἀναγκαῖα, λέγει ὁ Κάρολος Ρισσέ· εἶνε κατὰστασις ναρκώδης, προάγουσα εἰς εὐαρέστους ὄνειροπολήσεις, προσθέτουσιν ἄλλοι· δὲν εἶνε τίποτε ἀπὸ ὧν αὐτά, ὑπολαμβάνει ὁ κόμης Τολστόϊ· εἶνε μόνον ἡ ἐπιθυμία, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται πάντοτε ὁ ἄνθρωπος νὰ καταπνίγῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς του· καὶ ὁ ἐπιφανὴς μυθιστοριογράφος, μὴ κάμνων οὐδεμίαν διάκρισιν μεταξύ καπνοῦ, οἶνοπνεύματος καὶ ὀπίου, τὰ συγκαλύπτει ὅλα διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀναθέματος.

Κατ' αὐτὸν ὁ καπνός εἶνε καὶ τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ οἶνοπνεύματος καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μεθυστικῶν κινδυνωδέστερος, ὡς ἔχων εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τὴν ιδιότητα νὰποκοιμίζῃ τὴν συνείδησιν. Οἱ καπνισταὶ ὅλοι εἶνε ἄνθρωποι διαπράξαντες ἢ ἐτοιμαζόμενοι νὰ διαπράξωσιν ἐγκλημάτι, διὰ τὸ ὁποῖον τοὺς τύπτει ἡ συνείδησις. . . Ὁ ἀγαθὸς ἐκείνος ἀστός, ὁ ὁποῖος καπνίζει ἡσύχως τὴν πίπαν του ἐξηπλωμένος ἐπὶ καθέδρας καὶ ἀναγινώσκων τὴν ἐφημερίδα, εἶνε λοιπὸν κακοποιὸς ἀνακυκλῶν τρομερόν τι κακούρημα! Ὁ ναύτης, ὁ ὁποῖος καπνίζει κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναπαύσεως, σκέπτεται καὶ βυσσοδομεῖ ἀναμφιβόλως νὰ ρίψῃ τὸν πλοίαρχόν του εἰς τὴν θάλασσαν! Οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους βλέπει κανεὶς εἰς τὰ καπνιστήρια χαρτοπαικτοῦντας καὶ καπνίζοντας μὲ τὴν ἑκφρασιν ἐκείνην τῆς μακκριότητος, τὴν ὁποῖαν προσδίδει ἡ ἐξ ἱκανοποιουμένης ἔξεως ἡδονή, εἶνε λοιπὸν ἄνθρωποι ἐξώλεις καὶ προώλεις—ἀλλὰ καὶ τί εἶμαι τώρα ἐγώ, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἐκάπνισα εἰς τὴν ζωὴν μου, τοῦλάχιστον ἑκατοντακισχιλίας πίπας καὶ

σιγαρέτα; Εἶχα ἀρά γε ἀνάγκη νάποκοιμήσω τὴν συνειδησίμ μου; Ἀ, ναί! Καί πόσα πρέπει νά ἐμελέτησα ἐγκλήματα κατὰ τὰς ἀναριθμήτους ἐκεῖνας ὥρας, καθ' ἃς ἐξέκλινα ἐκουσίως τὴν πυξίδα μου! Ἀλλ' ὅ τι ἄλλῳ μ' ἐκπλήσσει εἶνε τὸ πῶς δὲν διέπραξα καὶ κανέν! Ἡμῖν ἀνίδεος τοῦ κινδύνου ὁ ταλαίπωρος! εἶχα μάλιστα τὴν ἀπλότητα νά πιστεύω, ὅτι ὁ καπνὸς ἐδύνατο ἀπειναντίας νά ἐπαναφέρει τὴν γαλήνην τοῦ πνεύματος καὶ νά καταστέλλῃ τὰς κινδυνώδεις ὑποβολὰς τοῦ μίσους καὶ τῆς ὀργῆς!

Ἡ γνώμη τοῦ κόμητος Τολστόι θὰ ἦτο ὅπως ἀναξία ἀντικρούσεως, ἐὰν οὗτος δὲν παρεδέχετο καὶ προσεπάθει νάποδείξῃ τὴν πλήρη ὁμοιότητα μεταξὺ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν τοῦ οἶνου πνεύματος. Οὐδεὶς ἐξ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους συνεβουλεύθη ὁ μεταφραστὴς τοῦ ἔργου του, διμαρτυρήθη κατὰ τῆς κινδυνώδους καὶ τόσῃ πεπλανημένης ταύτης συνταυτίσεως. Ὁ παράδοξος ἰσχυρισμὸς τοῦ ῥώσου μυθιστοριογράφου δύναται μέχρι τινὸς νά ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν μέθην. Μεθυσκαὶ τις ἐνίοτε διὰ νά λησμονήσῃ, διὰ νά ναρκώσῃ τὸν πόνον του ἢ νά κατασιγάσῃ τὴν τύφιν του. Ἐπειτα εἶνε γνωστὸν ὅτι διὰ νάποκτήσωσι θάρρος πίνουσιν ὅλοι οἱ κακοῦργοι καὶ προπάντων οἱ δολοφόνοι, ἂν καί, καθὼς παρετήρησεν ὁ Λυρηνλιανὸς Scholl, οὐδέποτε ἐθεάθη ἄνθρωπος ἐγκλημάτων μὲ τὸ σιγάρων ἢ τὴν πίπαν εἰς τὸ στόμα(\*). Ἐν τούτοις ὁ συγγραφεὺς, οὗ τινος ἀντικρούω τὰς ιδέας, κατονομάζει ἕνα . . . ἕνα μάγειρον, ὁ ὁποῖος, ἀφ' οὗ ἔκοψε τὸν λαϊκὸν τοῦ θύματός του καὶ τὸ εἶδεν ὑπτιον νά χύνη κρουνοὺς αἵματος, δὲν ἔσχε τὸ θάρρος νά το ἀποτελειώσῃ, παρ' ἀφ' οὗ ἐκλήθη καὶ ἐκάνισεν ἔν σιγαρέτον εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Φοβερὸς κακοῦργος! ἀπείσιον σιγαρέτον!

Αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐξομολογεῖται ὅτι πολὺ λάκεις ἀπεκοίμισε τὴν συνειδησίμ του τῇ βοήθειᾳ τοῦ καπνοῦ. Εἶνε ὅμως ἀληθὲς ὅτι ποτὲ δὲν ἦσαν καὶ μέγιστα τὰ παράπονα τῆς συνειδήσεως αὐτῆς. Ὅτε μὲν τὸν ἐπέπληττε διὰ τὴν ὀκνηρίαν του, ὅτε δὲ τῷ παρεπονεῖτο διὰ καμμίαν παράλειψιν, ἀνακρίθειαν ἢ μικράν παραφθοράν ὀργῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν μέτρησεν ἴσως τὰ λόγια του καὶ

διὰ νά κατασιγάσῃ τὰς τύψεις αὐτὰς ἤναπτε τότε ὁ μυθιστοριογράφος ἔν σιγάρων καὶ τὰ ἐλησμονέει ὅλα. Νομίζω ὅτι ἂν ὁ καπνὸς δὲν εἶχε διαπράξει καὶ ἄλλα χειρότερα ἐγκλήματα, κανεὶς βέβαια δὲν θὰ ἐσκέπτετο νά τῷ κηρύξῃ σοβαρῶς τὸν πόλεμον . . . Ἀλλ' ἐπ' ἀνέρχομαι εἰς τὴν ἀφομοίωσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Τολστόι προσπαθεῖ ν' ἀποκαταστήσῃ μεταξὺ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ἄλλων μέσων τῆς ἐκουσίας δηλητηριάσεως. Τὰ τελευταῖα ἔχουσι τοῦτο τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν ὅτι ἀποκοιμίζουν τὸ λογικὸν καὶ ἀποπλανῶσι τὸ ἠθικὸν συναίσθημα. Ἀλλ' ἀρά γε δυνάμεθα νά κατηγορήσωμεν τὸν καπνὸν διὰ παρομοίαν ἐπενέργειαν; Βεβαίως ὄχι. Οὐδέποτε αὐτὸς ἀπέπλανε τὸ λογικὸν κανενός, οὔτε ἐξεμεθένισε τὴν θέλησιν, οὔτε ἀπήμβλυσε τὴν εὐαισθησίαν. Καὶ ὁ ἐμπαθέστερος καπνιστὴς ἀπολαύει πάντοτε τῆς ἐντελεστεράς πνευματικῆς διαφυγῆς. Ἀκόμη καὶ καθ' ἣν στιγμὴν εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς νικητικῆς, ὁμιλεῖ, σκέπτεται, μελετᾷ καὶ ἐργάζεται μετ' ἐλευθερίας. Ἡ ὁποία ἀποδεικνύει ὅτι ἡ διάνοιά του οὐδεμίαν ὑπέστη διατράχυν. Θὰ ἐδυνάτο τις μᾶλλον νά ὑποστηρίξῃ ὅτι ὁ καπνὸς τὴν ἀπαλλάσσει τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων καὶ ὅτι, κατὰ τὴν ἐκφράσιν τοῦ Ρισσέ, ἐλαττῶνει τὴν εὐαισθησίαν τῶν ὀργάνων, διὰ νά ἐξασφαλίσῃ μεγαλειτέραν ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν. Ὑπάρχει δὲ μεταξὺ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἐκουσίων δηλητηριῶν καὶ ἄλλη χαρακτηριστικὴ διαφορὰ, ὅτι, τοῦ μὲν καπνοῦ εἰμυροεῖ τις νάποβάλλῃ τὴν ἔξιν, πλὴν ὁ ἀλκοολισμὸς καὶ ἡ μορφινομανία εἶνε πάθη σχεδὸν ἀθεράπευτα.

Θὰ ἐδυνάμην νά σταματήσω ἐδῶ δὲν θέλω ὅμως νά τελειώσω τὸ παρὸν ἄρθρον, χωρὶς νάποτολήσω καὶ ἐγὼ μίαν ἐξηγήσιν. Πιθανόν νά μὴν ἀξίξῃ περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας· ἀλλὰ δι' αὐτὸ δὲν ζήτω νά τὴν ἐπιβάλλω εἰς κανένα.

Ἀνέκχθεν ὁ ἄνθρωπος ἀνεζήτησε μετὰ σπουδῆς ἀπλήστου τὰς οὐσίας τὰς ἐπενεργούσας καθ' ἕνα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ αὐτοῦ συστήματος. Εἶνε τὰς γενικῆς καὶ ἀποκλειστικῆς ἰδιόζουσα τῷ ἀνθρώπῳ(\*). Ἡ ἐκ τῆς πραγματικῆς ζωῆς ἀπομάκρυνσις, ἡ λήθη τῶν καθημερινῶν φροντισμάτων, ἡ ὀνειρώδης μετὰβασις εἰς κόσμον, τὸν ὁποῖον ἡ φαντασία κατοικίζει ὡς θέλει καὶ ἐπικρατεῖ διὰ τῶν θυμασιῶν της, πάντα ταῦτα ἐνέχουσι διὰ μερικὰ πνεύματα θέλγητρα ἀκατανίκητα. Εἰς τὴν κινδυνώδη ταύτην ἔλξιν ὑπείκοντες, ζητοῦσιν ἀσυνειδήτως τὰ ὄνειρα τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ χασις, τὴν νάρκην τοῦ αἰθέρος καὶ τοῦ γλωρίου, τὴν βάνουσον μέθην τοῦ οἶνου-

(\*) Ὅχι ἀποκλειστικῶς. Τὰ πρῶτα ἔχνη τοιαύτης τινὸς τάσεως παρετήρηθησαν ἤδη καὶ εἰς κατώτερα ζῶα. Ἀλλ' αὐτὸ δίδει ἐπὶ μεγαλειτέρον κύρος εἰς τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως.

Σ. τ. Μ.

(\*) Ὅποιον πρακτικὸν βάθος, μεθ' ὅλην τὴν παιγνιώδη διατύπωσιν, ἐν τῇ γνώμῃ τοῦ Scholl! Ἐξ ὧν ἀνέγνωσα τότε ἐν τῷ ἑρᾶνῳ τῶν περὶ καπνοῦ γνωμῶν, αὕτη μοι ἀφῆκε τὴν ζωηροτέραν ἐντύπωσιν. Ζῶμεν εἰς χώραν ἀπολίτιστον ἀκόμη, ὅπου τὰ νικτερὶνὰ κακοῦργήματα δὲν εἶνε σπάνια. Ὅσῃς βλέπω μακρόθεν σκιὰν ἀμφίβολου ἐνεδρεούσαν ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν λάμψιν σιγάρου, ἡσυχάζω εὐθὺς καὶ προχωρῶ ἀφῶς, ἐνθουσιούμενος μετ' ἐγγνωμοσύνης τὸν γάλλον συγγραφέα. Ὡς, βεβαίως ὁ νικτερινὸς ἄγνωστος ὁ καπνίζων, δὲν εἶνε δυνατόν νά εἶνε κακοῦργος!

πνεύματος ἢ τὴν ἐκ τῶν ἀτμῶν τῆς νάρκης ζάλην, ἢ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν μορφήν, τὴν ὁποίαν προσέλαβεν ἐπ' ἐσχάτων τὸ πῆλος τοῦτο. Οἱ τὸν χαρακτηῖρα ἀσθενεῖς ἐγκυαλῆσιν οὐκ ἔχοντες ἀντιστάσεως εἰς τὴν κατωφρέειαν τοῦ πάθους καὶ ρθάνουσι ταχέως εἰς τὰ τρομερὰ ἐκεῖνα καὶ γνωστὰ τῆς ἐκουσίας δηλητηρίασεως ἀποτελέσματα. Ἄλλ' ὁ καπνὸς δὲν παρουσιάζει οὔτε τὰ ἴδια θέλητρά, οὔτε τοὺς ἰδίους κινδύνους. Ἡ ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος ἐπενέργειά του εἶνε ἀνίσχυρος καὶ ἐντελὴς ἰδιαιτέρα· δὲν ἀποκοιμίζει, ἀλλὰ καταπραύνει καὶ γαληνεύει· καὶ ἀμβλύνει τὴν εὐαίσθησιν τῶν ὀργάνων· ἐπιφέρει δὲ νάρκητινὰ εὐάρεστον, διαρκούσης τῆς ὁποίας ἡ διάνοια διατηρεῖ ὅλην τῆς τὴν διαύγειαν καὶ ἡ ἐργατικότης ὅλην τῆς τὴν ἰσχύιν. Εἰς τοῦτο ἐγκιετα· κυρίως τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ὁ καπνὸς ἀσκει ἰδιαιτέρως ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων ἐργαζομένων διανοητικῶς. Αὐτοὶ ἀγαπῶσι τὸν καπνὸν ὡς συνεργάτην των. Ὅταν ἀρχίζῃ ἡ κόπωση καὶ παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη ἀναπαύσεως· ὅταν ἡ σκέψις δὲν ἐνεργῇ μετὰ τῆς συνήθους καθαρότητος καὶ τὸ πνεῦμα διστάξῃ περὶ τὴν ἐλλογὴν τῆς μνηστικῆς, τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ εἰς τὴν ἰδέαν, —τότε ὁ λόγιος, ὁ συγγραφεύς, ὁ ἐπιστήμων σταματᾷ, ἀνάπτει τὸ σιγάρων του καὶ μετ' ὀλίγον, χάρις εἰς τὴν γλυκεῖάν του νάρκην ἐπαυλάμπει ἡ ἰδέα διαιρηγῆς καὶ καθαρὰ μέσῳ τοῦ ἐλαφροῦ ὑποκυάνου νέφους, τὸ ὁποῖον περικαλύπτει τὸν καπνιστὴν (\*).

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κατηγορηθῶ ὡς ψάλλον μετὰ πολλοῦ λυρισμοῦ μίαν ἔξιν κακὴν, ἐν ᾧ ἀπεναντίας μόνον ἐλαφροντικὰς περιστάσεις ἀναφέρω ὑπὲρ αὐτῆς. Ἀπευθύνομαι οὕτω πρὸς ὅλους ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι διήλθον νύκτας μακρὰς πρὸ τῆς τραπέζης τῆς ἐργασίας, ἀσχολούμενοι περὶ ἔργον κοπιῶδες καὶ τοὺς ἐρωτῶ ἂν εἰς τὸν καπνὸν δὲν

εὗρον τῶ ὄντι βοηθὸν πολύτιμον καὶ ὑποστήριγμα. Ὁ Τολστόι δὲν τὸ ἀμφισβητεῖ, ἀλλ' ἐξηγεῖ κατ' ἴδιον τρόπον τὸ φαινόμενον αὐτό. «Ὅταν, γράφων μυθιστόρημά τι ἢ διήγημα, δὲν ἤμην—λέγει—εὐχαριστημένος, ἐξ ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶχα γράψῃ, καὶ ἐν ᾧ εἶχα τὴν συναίσθησιν ὅτι ἔπρεπε πλέον νὰ παύσω τὴν ἐργασίαν μου, ἐπεθύμουν καὶ οὕτως ἀκόμη νὰ τὴν ἐξακολουθήσω, ἤναπτα ἐν σιγαρέτον καὶ ἐκάπνιζα. Ἀλλοτε, συζητῶν ἐπὶ τινος θέματος καὶ ἔχων τὴν συναίσθησιν ὅτι ὁ ἀντίπαλός μου καὶ ἐγὼ τὸ θεωροῦμεν ὑπὸ ἀντιθέτους ἐπόψεις, ὥστε νὰ μὴν εἶνε δυνατόν νὰ ἔλθωμεν ποτὲ εἰς συνενόησιν, ἀλλ' αἰσθανόμενος συγχρόνως τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξακολουθήσω τὴν συζήτησιν, ἤναπτα πάλιν ἐν σιγαρέτον καὶ τὴν ἐξακολουθούην». Οὕτω λοιπὸν μόνον διὰ νὰ διαπραξῇ κανὲν ἐγκλημα, νὰ γράψῃ δηλαδὴ κακῶς ἢ νὰ ἐμμελῇ σκοπίμως εἰς συζήτησιν σοφιστικὴν, ὁ μέγας μυθιστοριογράφος προσέτρεχεν εἰς τὸν καπνόν. Εἰς ἐμὲ συνέβη πάντοτε τὸ ἐναντίον, καὶ ποῖος ἤξευρε μὴπως τῆς διαφορᾶς ταύτης αἰτία εἶνε ὅτι ὁ μὲν Λέων Τολστόι ἐκάπνιζε σιγαρέτα, ἐγὼ δὲ πίπαν;

Τὸ σιγαρέτον, τὸ ὁποῖον τελειώνει εἰς ὀλίγα λεπτὰ καὶ τοῦ ὁποίου τόσον ἐλαφρὸς εἶνε ὁ καπνός, δὲν παράγει συγκεκριμένα ἀποτελέσματα ἢ ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ καπνίσῃ τις πολλὰ καὶ ἄλλεπάλληλα. Πρέπει τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἔχῃ τις συνείδησιν εἰς ἄκρον ὑπνωτισμὸν, διὰ νὰ τὴν ἀποκοιμίσῃ μὲ τὰ ὀλίγα ἄγευστα καὶ ἀνούσια ῥοφήματα ἐνός μόνου σιγαρέτου. Τὸ σιγαρέτον εἶνε ὁ σύντροφος τῶν ἐπιπολαίων ἔργων καὶ τῶν ἐλαφρῶν πνευμάτων. Τὸ καπνίζει κανεὶς περιπατῶν, σχεδιάζων μίαν γελοιογραφίαν, κάμνων ἐν λογοπαίγνιον, αὐτοσχεδιάζων ἐν τετραστίχον. Ἡ πίπα ὅμως εἶνε πολὺ σοβαρωτέρα, ὥπως εἶνε καὶ διαρκεστέρα. Ὁ καπνὸς τῆς ὁ ἄφθονος καὶ πλήρης νικητικῆς εἶνε ὁ φίλος τῶν μονήρων μελετῶν, τῶν σοβαρῶν ἔργων, τῶν ἐκπονουμένων ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτός καὶ τοῦ σπουδαστηρίου· εἶνε ὁ σύντροφος τῶν κακῶν ἡμερῶν, ὁ ἐμπνέων οἶονεῖ τὴν ἐγκαρτέρησιν ἐν τῇ θλίψει καὶ τῇ δυστυχίᾳ. Πίπαν καπνίζουσιν οἱ Γερμανοὶ εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα των τὰ σιωπηλὰ καὶ μελαγχολικά, πίνοντες ζυθὸν ἀμέτρου, οὐδόλως δὲ θὰ ἐδυσκολευόμην νὰ πιστεύσω ὅτι αὕτη συντελεῖ, ὁμοῦ μὲ τὴν ὁμίλησιν τοῦ μελαγχολικοῦ των κλίματος, εἰς τὸ νὰ προσδίδῃ εἰς τὴν φιλολογίαν των τὸν νεφελώδη ἐκείνων χαρακτηῖρα, ὁ ὁποῖος τὴν διακρίνει.

Θὰ παρεξηγούμην οἰκτρῶς, ἐὰν ἄρινα νὰ ἐκληφθῶ ὡς θεωρῶν τὸν καπνὸν ὅρον ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ τῆς διανοητικῆς ἐργασίας. Δὲν εἶνε τοιοῦτος παρὰ μόνον δι' ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν τὴν ἔξιν του καὶ δὲν δύνανται πλέον νὰ τὴν ἀποβάλλουν, χωρὶς νὰποβάλωσι συγχρόνως καὶ μέρος τῶν πνευματικῶν των δυνάμεων. Ὡς

(\*) Ὁ μεταφραστὴς τοῦ παρόντος ἄρθρου, καίτοι ἐργαζόμενος διανοητικῶς καὶ φίλος ἀρετῶν τοῦ καπνοῦ, δὲν δύναται ἐν τούτοις νὰ κάμῃ οὐδεμίαν συσχέτισιν μεταξύ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι οὐδέποτε ἐργαζόμενος καπνίζει. Εἶνε σπανία ἀληθῶς ἡ περίπτωσις καὶ ἀξία σημειώσεως. Δέκα ἔως εἰκοσι σιγαρέτα καθεκάστην—ἀναλόγως τῶν ὥρων ποῦ θὰ μείνῃ ἄγρυπνος ἢ ἀργός—τὰ καπνίζει κυρίως τὴν ἐσπέραν, ὅταν τελειῶντων πᾶσαν ἐργασίαν ἀναστρέφεται μετὰ φίλων. Τὸ κάπνισμα δι' αὐτὸν ἔμεινεν ὡς τὴν ἔξιν, τὴν ὁποίαν ἐξ ἀρχῆς ἀπέκτησε κατὰ μίμησιν ἐν εὐρισκόμενος μετ' ἄλλων, καὶ διὰ τοῦτο μόλις εὐρεθῇ μετὰ τινος αἰσθάνεται εὐθὺς ἀκατάσχετον ἐπιθυμίαν νάνηψι σιγαρέτον. Εἶνε ἀληθές ὅτι μὴ καπνίζων δὲν θὰ ἐδύνατο σήμερον πλέον νὰ συνομιλῇ ἐν συνηθείᾳ μετὰ τῆς συνήθους ἐλευθερίας, ἐξ οὗ θὰ ἤγετό τις ἴσως νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ καπνὸς τοῦ χρησιμεύει πρὸς ἀναζωογόνησιν τῆς πεπονημένης του διανοίας· πλὴν αὐτὸς φρονεῖ ὅτι ὅταν τυχὼν στερηθῇ καπνοῦ δὲν αἰσθάνεται ἄλλο παρ' ὅτι καὶ ὁ ἔχων τὴν ἔξιν νὰ καίγῃ μὲ τὸν μύστακα τὸν ὁμιλῶν ἢ νὰ θεωρεῖ τὸν πύγωνα, ἐὰν τοῦ ἔδεναν ἐξαφνὰ τὰς χεῖρας. Σ. τ. Μ.

πρὸς τοὺς ἄλλους, τοὺς μὴ καπνίζοντας, εἶνε προφανές ὅτι ταῦτα δὲν τοὺς ἀποβλέπουν.

Δὲν σκέπτομαι ἐπίσης νὰ γενικεύσω τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις. Εἰξέυρω μὲν καλῶς ὅτι οἱ θαμῶνες τῶν καπνιστηρίων, οἱ χωρικοὶ μας, οἱ ὁποῖοι ὁδοιποροῦσιν ἀναρροφῶντες μετὰ δυνάμεως τὰς μικρὰς τῶν μακρὰς πίπας τὰς οἰκονομικὰς, εἰξέυρω ὅτι οἱ ἐν πορείᾳ στρατιῶται, οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου ναῦται, οἱ ἐργάται ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, δὲν ζητοῦσιν ἀνάπτοντας τὰς πίπας τῶν νὰ ὑποβοηθήσωσι τὴν διάνοιάν των· πλὴν ἰσχυρίζομαι καὶ βεβαιῶ ὅτι ὁ καπνὸς δὲν τοὺς ἐξώθησε ποτὲ πρὸς κακόν. Καπνίζουσιν ἀπλούστατα ἐπειδὴ αὐτοὶ τοὺς εὐχαριστεῖ καὶ θὰ ἔλεγα μετὰ τοῦ Ζολᾶ «διατί νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν τὴν ἐξίν ταύτην εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι οὐδόλως ζημιοῦνται ἐξ αὐτῆς;»

Τὸ συμπέρασμα μου εἶνε ὅτι ὁ καπνὸς ἀπεδείχθη μὲν ἀβλαβὴς ἀπολύτως ὑπὸ διανοητικὴν ἔποψιν· δύναται ὅμως νὰ ἔχῃ διὰ τὴν ὑγείαν δυσάρεστα ἀποτελέσματα καὶ νὰ προξενήσῃ μάλιστα ἀσθενείας σοβαράς. Εἶνε δὲ τοῦτο ἀρκετόν, νομίζω, ὥστε νὰ μὴ συμβουλεύῃ κανεὶς τὴν χρῆσιν του καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ ποτρέπῃ ἀπ' αὐτοῦ τοῦλάχιστον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά.

ΓΡ. Ε.

## ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

### Ἡ Τέχνη ἐν τῇ φύσει καὶ ἡ φύσις ἐν τῇ Τέχνῃ.

Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸ πετῶν πτηνόν, οὐδέποτε πιθανῶς θὰ τοῦ ἐπήρχετο ἡ ἰδέα νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐν τῷ ἀέρι κίνησιν. Μόνον διὰ τοῦ παραδείγματος τούτου ἐκινήθη τὸ πρόβλημα τῆς πτήσεως, ὅπερ ἀπὸ τῶν τολμημάτων τοῦ Δαίδαλου καὶ Ἰκάρου μέχρι τῆς σήμερον ἐνδιαφέρει τὴν ἀνθρωπότητα. Ἰδέα ὅμως ἂν ἦς ἐποχὴ ἐπὶ ἦλθεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ ἰδέα τῆς ἐκμαθήσεως τῆς τέχνης παρὰ τοῦ πτηνοῦ, ἐγράφησαν μεγάλα βιβλία περὶ τῆς πτήσεως αὐτοῦ, θέσαντα τὰς βάσεις τῆς σημερινῆς πτητικῆς τέχνης.

Καθ' ὅμοιον τρόπον σπουδάζεται ἡ κίνησις τῶν ἰχθύων ἐν τῷ ὕδατι, αἱ δὲ ἔρευναι αὐτὰς πρόκειται νὰ χρησιμεύσωσιν ἐν ταῖς ἐφαρμογαῖς των εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν κοινῶν καὶ ὑποβρυχίων πλοίων.

Ἐρευναι περὶ τοῦ φωτὸς τῶν πυρολαμπίδων ἔδωκαν ἐσχάτως ἀφορμὴν εἰς ἀπομίμησιν τῆς ἐφθηνότητας ταύτης πηγῆς τοῦ φωτὸς, ἀρῶν μάλιστα δὲν παράγει καὶ θερμαντικὰς ἀκτίνας.

Τὴν μέθοδον ταύτην, ἥτις ἐφηρμόσθη μέχρι τοῦδε εἰς τὰς ὀλίγας μνημονευθείσας περιπτώσεις, ζητεῖ νὰ φυσικοκρατικὴ σχολὴ νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς πάσας τὰς τέχνας. Σκοπὸν αὐτῆς ἔσθαι νὰ σπουδάσῃ τὰ ἔργα τῆς φύσεως· ἀντὶ ὅμως νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἀπλὴν μελέτην τῆς ἀνατομικῆς, φυσιολογικῆς κτλ., θὰ ἐφαρ-

μύσῃ τὰς ἐκείθεν κτηθείσας γνώσεις ἐν τῇ βιομηχανίᾳ.

Ἐκ τῶν χαρακτηριστικωτάτων παραλληλισμῶν ἔργον φύσεως καὶ ἔργον ἀνθρώπων εἶνε, πλὴν τῶν ῥηθέντων, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ φωτογραφικὴ συσκευή. Εἰς πᾶν περὶ ὀφθαλμῶν ἐγχειρίδιον παραπέμπουσιν εἰς τὴν διασκευὴν τῆς φωτογραφικῆς μηχανῆς, ἵνα ἐξηγήσωσι καλλίτερον τὰς λειτουργίας τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ὁράσεως. Ἀντιστρόφως δὲ ὁ φωτοχημικὸς θεωρεῖ τὴν μηχανὴν του ὡς τεχνητὸν ὀφθαλμόν. Ὁ Νικηφόρος Νιέψιος, ὁ ἀνακλύψας τὴν φωτογραφίαν, ἔγραψε τότε εἰς τὸν ἀδελφόν του, ὅτι πρόκειται νὰ κατασκευάσῃ εἶδος τεχνητοῦ ὀφθαλμοῦ.

Μέχρι τοῦδε ὅμως οὐδὲν ὄφελος προήλθεν ἐκ τῶν παραδολῶν αὐτῶν ἐκτὸς τοῦ καθαρῶς παιδαγωγικοῦ. Καὶ ἐν τούτοις ἤτο τόσον εὐκόλον νὰ ἐξαγγέλῃ τις χρησιμώτατα συμπεράσματα μετὰ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῶν. Ὁ ὀφθαλμὸς εἶνε ὑπὸ πολλὰς ἐπιψεῖς ἀνώτερος ὡς τελειότερος τοῦ ἀναλόγου αὐτοῦ ἐν ταῖς τέχναις. Ἀς προσπαθήσωμεν λοιπὸν νὰ τὸν ἀπομιμηθῶμεν καθ' ὅλα!

Οὕτω μᾶς ἀνοίγεται νέα ὁδός, ἵνα φθάσωμεν εἰς τὸν καταρτισμὸν ὀργάνων μηχανῶν κλπ. Ὅτι μέχρι τοῦδε ἀφίνετο κυρίως εἰς τὴν τύχην ἢ τὴν περίπτωσιν, δύναται νῦν νὰ ἐπιδιωχθῇ καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ συστηματικῶς.

Ὁ Λειτουργὸς ὁ ἰδρυτὴς τῆς σχολῆς ταύτης δεικνύει ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐκδοθέντι ἔργῳ αὐτοῦ «Τὰ πρόβλήματα τοῦ παρόντος» διὰ ποίου τρόπου δυνάμεθα νὰ τελειοποιήσωμεν τὰ ὀπτικὰ καὶ ἀκουστικὰ ὄργανα, ἀπομιμούμενοι τὸν ὀφθαλμόν καὶ τὸ οὖς. Αὐτὸς οὖτος κατεσκευάσεν ἤδη ἀπομίμημα τοῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων, εἶνε δὲ τοῦτο : ὁ ἡλεκτρικὸς τηλεὀπτης.

Ἐκτὸς τούτου ἐμελέτησε τὸν μὴ ἔτι καλῶς γινωσκόμενον μηχανισμόν τῶν σφραγιστικῶν καὶ γευστικῶν αἰσθητηρίων, ὧν ἡ ἀπομίμησις ἤθελεν ὑπερβῇ κατὰ πολλὰ τὴν λεπτότητα καὶ εὐαίσθησίαν τῆς σημερινῆς χημικῆς ἀναλύσεως.

Οἱ μὺς καὶ τὸ κινήτηριον ὄργανον ἀποτελοῦσι τὸ ὑπόδειγμα πρὸς κατασκευὴν ἰδιορρυθμῶν κινητηρίων μηχανημάτων.

Ἡ ἀρχὴν (τῆς ὁποίας τὴν ἐργασίαν ἤρχισαν ἤδη ἀπομιμούμενοι διὰ τῆς κατασκευῆς τεχνητῆς μετὰξῆς ἐκ κολλωδίου) μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ κατασκευὴ τῆς μετὰξῆς, ἡ πλοκὴ καὶ ἡ ὕφανσις δύνανται ταύτοχρονως νὰ ἐκτελεσθῶσιν.

Ἐν συμπεράσματι δύναται πᾶν αἰσθητήριον ὄργανον τοῦ ἀνθρώπου νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς νέας συσκευὰς καὶ μηχανάς.

Ἡ φυσιολογία τοῦ φυτοῦ μᾶς διδάσκει σπουδαίως χημικὰς λειτουργίας, ὡς τὴν τῆς παρασκευῆς ἀμύλου ἐκ κυτταρίνης καὶ ἄρτου ἐκ ξύλου.

Εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τέλος ὑποδεικνύονται ἤδη τὰ δυσκολώτατα τῶν θεμάτων αὐτῆς ἐν τῇ ἐσωτερικῇ οἰκοδομῇ τῶν ὁστών.

Πάντες οἱ κλάδοι τῆς βιομηχανίας θὰ προαχθῶσι διὰ τῶν ἐρευνῶν τούτων.

Ρ\*